

Pintér Tamás

„Ezen iskolák a legalkalmasabb ponton lévén itt elhelyezve” – a pécsi felsőoktatási intézmények mint társadalmi terek hatása a baranyai hivatalviselők kapcsolataira (1784–1848)

Bevezetés

Az emberi kapcsolatok egy jelentős része kívül esik a formális kapcsolatrendszeren, vizsgálatuk pedig rendkívül problematikus lehet: ezen akadályok elsősorban a forráshiányból, másodsorban a kohéziós erők hatásának mérésével kapcsolatos hiányosságokból adódhatnak, melyek alatt a kapcsolatok intenzitását, annak hatásait érthetjük. Jelen munka központi kérdésköre, hogy a formális felsőoktatási képzések keretei között kialakuló informális kapcsolatok miként váltak a későbbi politikai és közigazgatási karrier építőköveivé. Annak érdekében, hogy a kapcsolati hálók eredőjét pontosan azonosítani tudjuk, vizsgálatunkat kizárólag a felsőoktatási intézmények kereteire korlátozzuk, eltekintve az alsóbb iskolafokok hatásától. E szűkítés lehetővé teszi a felsőoktatási hallgatói együttiskolázottság jelenségének mélyebb vizsgálatát mint a vármegyei elit belső kohéziójának egyik fontosabb kapcsolati tőkéjét.¹

Kutatásunkban sorra vesszük az 1784–1848 közötti baranyai tiszttakar² későbbi tagjainak egykori osztálytársait, majd egyéni példákon keresztül mutatjuk be, milyen konkrét hatást gyakoroltak ezek az informális kötelékek a tényleges karrierutakra, valamint hogy miként váltak a pécsi felsőoktatási intézmények olyan meghatározó társadalmi terekké, amelyek a helyi viszonyokhoz illeszkedve nemcsak előkészítették a baranyai tiszttakar utánpótlását, de bizonyos szinten biztosíthatták a hivatalviselői réteg belső kohézióját is. A tanulmány végén kísérletet teszünk az együttiskolázottságból fakadó tőkék konkrét felhasználási lehetőségeinek elemzésére, mely során olyan példákat mutatunk be, amelyekben az osztálytársak közül egyik fél még a tiszttikaron belül (vagy afelett is) komoly hatalmi pozícióba jutott.

Az ország felsőoktatási intézményei és a kutatási előzmények

A rendi korszak Magyarországnak utolsó évtizedeit célzó kutatásokban egyre inkább előtérbe kerül az oktatás kérdésköre. A „prókátorság”, azaz az ügyvédi hivatás a nemesi születésű fiatalok hagyományos pályájának tekinthető, elterjedése a vármegyei hivatalnokrendszer professzionalizálódását is jelentősen elősegítette, míg a 18. századra az oktatás a

¹ Hasonló kutatás született már az 1790–1800 közötti baranyai hivatalviselők iskolázottsági hátterének vizsgálatáról: PINTÉR 2025.

² Az általunk alkalmazott tiszttikarfogalom alatt az alábbi hivatalokat értjük: első és másodalispán, főjegyző, első és másodaljegyző(k), főadószedő, aladószedő, főszámvevő, alszámvevő(k), tiszt fő- és alügyész, levéltárnok, levéltári segéd, míg a járási hivatalok közül a főszolgabíró(k), az alszolgabíró(k) és az esküdtek. Ezen hivatalokban a vizsgálat során összesen 212 fő adatai kerültek felvételre.

„hagyományosan modernizációnak nevezett gyökeres átalakítások (...) sikerének zálogává” vált.³ Mindezek alapján közel sem meglepő, hogy a témakör jelentős népszerűséggel bír a szakma, de a tágran értelmezett közönség köreiből is. E téren a szakirodalmi feldolgozások rendszeresen kiemelt hangsúlyt helyeztek a társadalmi kapcsolatok kialakulására, az úgynevezett együttiskolázottságra: a felnőttkor hajnalán ez volt az a szocializációs közeg, amely során kötött ismeretségek és barátságok alapjaiban határozhatták meg a későbbi közös munka minőségét is – vizsgálatuk során eddig két eltérő megközelítéssel találkozhatunk.

Az első a felsőoktatási intézmény, illetve az intézményhez kötődő források bemutatására törekszik (kiemelve a hallgatói anyakönyveket). Ezzel kapcsolatban, illetve az iskolázottság kutatása szempontjából mindenekelőtt a Szögi László nevével fémjelzett MTA–ELTE (HUN–REN–ELTE) Egyetemtörténeti Kutatócsoport munkásságát kell említenünk, mely az elmúlt évek során számtalan kötet közreadásával járult hozzá a hazai felsőoktatási intézmények hallgatói névsorainak megismeréséhez (*Felsőoktatástörténeti Kiadványok. Új sorozat*). A sorozatban megjelent munkák alapvetően azonos módszertant alkalmaznak. A vizsgált felsőoktatási intézmény rövid történetének bemutatása után statisztikai elemzések következnek, a kötetek jelentős részét a közreadott adattár jelenti. Ezen regiszterek, bár önmagukban is komoly értéket képviselnek, az információközreadás okán a felhasználási lehetőségek rendkívül széles spektrumát jelenítik meg.

A másik megközelítés alapvetően vármegyeközpontú, s egy adott vármegyéből származó, az oktatási intézményekbe beiratkozó fiatalok irányából történt kutatói kérdések megfogalmazását jelenti. E helyen elsőként említendő Fallenbüchl Zoltán, aki a 18. századi somogyi diákság iskolalátogatásai kapcsán (rövid kitérővel, de) érintette a diákok egyetemi tanulmányait is.⁴ Dominkovits Péter már a győri tisztkarra helyezte a hangsúlyt, elemzése során kizárólag az 1790 és 1810 között a győri jogakadémián tanult és később a vármegyei hivatalnokká vált ágensek eseteit tárta fel.⁵ A szerző két évvel később már a Vas vármegyéből származó diákságot vizsgálta, és mindössze néhány példát adott azon személyekre, akik a győri tanulmányok után később a vármegyei tisztkar tagjává váltak.⁶ Dominkovits metódusához hasonló módszertannal elemezte a somogyi diákok iskolázottságát Polgár Tamás, aki előbb a Győri Királyi Jogakadémia, majd a Pécsi Püspöki Jogliceum⁷ somogyi származású hallgatóit állította kutatásai fókuszába. Polgár alapvetően nem a vármegyei tisztkarra koncentrált, ettől függetlenül a szerző egy egész alfejezetet szentelt a „diákok a vármegyei tisztkarban, iskoláztatási stratégiák” kérdéskör vizsgálatának.⁸

Hudi József a Veszprém vármegyei helyi elitcsoportok áttekintésével adta közre módszertani javaslatait, illetve konkrét kutatási eredményeit.⁹ A tanulmányában alkalmazott megközelítésmód azonban eltér az eddig ismertetett két példától. Egyrészt elvetette a vár-

³ KHAVANOVA 2005. 1106–1107.

⁴ FALLENBÜCHL 1971. 85–89.

⁵ DOMINKOVITS 1991. 7.

⁶ DOMINKOVITS 1993. 232.

⁷ POLGÁR 2001; POLGÁR 2007.

⁸ POLGÁR 2007. 87–88.

⁹ HUDI 1993. 138–143.

megyei diákság teljes vizsgálatát az adott felsőoktatási intézmény anyakönyveiben, másrészt a helyi elit definiálása során nem feltétlenül a szűken vett tisztkarra összpontosított.¹⁰

Ezen munkák megjelenése után Kiss Zsuzsanna már arra törekedett, hogy eredményeit összehasonlíthassa Dominkovits Péter és Polgár Tamás kutatásaival,¹¹ ebből kifolyólag módszertana is hasonló felépítéssel bírt. Fontos különbséget jelentett azonban Somogyhoz képest, hogy Zala esetén Kiss már egy megbízható archontológiai adattárral rendelkezett,¹² ebből kifolyólag könnyen azonosíthatta a zalai diákokból választott későbbi vármegyei tisztviselőket.¹³ Az alkalmazott módszertan (Polgár Tamás nyomán) a zalai diákok arányai között vizsgálta azokat, akik később a vármegyei adminisztráció szolgálatába álltak és nem pedig fordítva: azaz eredményeiből nem az derül ki, hogy a tisztkar hány százaléka folytatott felsőoktatási tanulmányokat, hanem hogy az összes felsőoktatásban résztvevő hallgató közül végül mekkora arányban választották a vármegyeiek hivatalait.

Végezetül említendő Héjja Julianna *A közigazgatási tisztviselőkkel szemben támasztott képzési és képesítési előírások 19. századi történetéből* című munkája,¹⁴ mely komoly inspirációt jelentett saját kutatásunkhoz is. A korábbi tanulmányoktól eltérően Héjja már a vármegyét irányító testületre, a tisztkarra helyezte fókuszát. Munkájában a Békés vármegyei tisztkar hivatalait, illetve hivatalnokait példaként véve az országos trendek helyi viszonyokra való alkalmazását mutatta ki: adatai szerint az 1812. évi békési tisztkar esetén a 17 hivatalnokból 11 fő (azaz a tisztkar 55%-a) folytatott bizonyíthatóan felsőoktatási tanulmányokat.¹⁵

Vizsgálatunk – hasonlóan a bemutatott második megközelítéshez – vármegyei központú szemléletet alkalmaz, ez azonban nem a Baranyából származó, valamely intézményben tanult hallgatók feltárására fókuszál. Kiindulópontként a vármegye későbbi tisztkarának tagjait kezeljük, ezáltal a vizsgálat a második megközelítés egyfajta inverze: hasonlóan Héjja kutatásához, mi magunk is előbb a tisztkar tagjait azonosítottuk, majd ezt követően (hozzájuk igazodva) láttunk neki a relevánsnak tekinthető felsőoktatási intézményi adatok elemzéséhez, szisztematikusan gyűjtve a későbbi hivatalviselőkre vonatkozó adatokat.

A pécsi felsőoktatás újkori kezdetei

A vizsgált korszakban alapvetően négy felsőfokú osztály elvégzését érthetjük felsőiskolai iskolázottság alatt, ennek megszerzéséhez a 18. század első felében alapvetően kevés magyarországi intézményt vehetünk számításba: a filozófiai, bölcsészeti alapképzés elvégzésére lehetőség adódott a Budai Jezsuita Akadémia (1713–1777), a Pesti Piarista Bölcsészeti Líceum (1752–1784), a Váci Piarista Bölcsészeti Líceum (1764–1848) és az Egri Érseki Líceum (1740–1850) falai között, míg a rövid életű Pesti Jogi Szakiskola

¹⁰ Az általunk is használt tisztkarfogalom mellett ugyancsak vizsgálat alá vonta a fő- és seborvosok, valamint a földmérők csoportját – kitágítva ezzel a vizsgálatot az ún. vármegyei szegődményesek csoportjának egy részére is. HUDI 1993. 139.

¹¹ KISS 2009. 87.

¹² MOLNÁR 2000.

¹³ KISS 2009. 89.

¹⁴ HÉJJA 2018. 217–225.

¹⁵ HÉJJA 2018. 217. 3. jegyz.

(1756–1771) már a jogi tanulmányok elsajátítását tette lehetővé.¹⁶ Mindenképpen fordulópontnak tekinthető az 1777-ben kiadott *Ratio Educationis*, hiszen a rendelet értelmében Magyarországon négy, míg Zágrábban egy királyi jogakadémia kezdte meg működését. Ezen „egyetemi filiálé”-k kialakításakor különös figyelmet fordítottak arra, hogy a „legcélszerűbb” elhelyezkedési struktúrát hozzák létre, azaz a vonzáskörzetek kialakítása során lehetőleg az ország egész területe lefedésre kerüljön. A rendelkezés alapján öt kerületben öt jogakadémiát hoztak létre.¹⁷ Ugyancsak változást hozott a hazai felsőoktatás történetében, hogy az ország legfontosabb felsőoktatási intézményét, a Nagyszombati Egyetemet 1777-ben Budára, majd 1784-ben Pestre költöztették.

Baranya vármegye, illetve a Pécsi Püspökség már a 17. századtól kezdve szorgalmazta egy felsőfokú oktatási intézmény felállítását. Az egyházi oldalon a városban már Berényi Zsigmond 1746-ban tett alapításától kezdve működött a Püspöki Szeminárium,¹⁸ mely sikeresen nevelte ki az „egyházi társadalom utánpótlását”. Bár az igény már a vármegye oldaláról is jelentkezett, a „világi” hivatalnokképzés megalapozása még váratott magára.

Baranya vármegye rendjei már az 1751. évben megnyíló országgyűlésre követutasításba adták, hogy az ország területén több akadémia kerüljön felállításra, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy ezen új intézmények közül az egyiket Pécsre helyezték. A kérelem ekkor úgy tűnik, nem került meghallgatásra. Majd két évtized eltelte után, 1769-ben Klimó György pécsi püspök karolta fel ismét az akadémia ügyét. Klimó a bécsi udvarhoz tett felterjesztésében egy „főtanoda” felállítását kérelmezte, „melyben a hittudományokon kívül a kánoni jogot, az egyháztörténetet, bölcsészetet és a mennyiségtant nyilvánosan” lehetne előadni, ez a terv azonban a püspök halála miatt megghiúsult.¹⁹ Új lendületet a *Ratio Educationis* kibocsátása jelentett, Baranya vármegye pedig ismét kérelmezte az akadémia (a bölcséleti és a jogi fakultás) felállítását: az 1784. március 2-i közgyűlésen elhatározták, hogy az ügy támogatására gróf Batthyány József esztergomi érseket és gróf Pálffy Károly udvari alkancellárt kéri fel.²⁰ E két jelentős pártfogó végül sikerre vitte a pécsi akadémia ügyét.

A Győri Királyi Jogakadémiát végül 1784-ben helyezték át a baranyai központba, az 1785-ös tanévben pedig már Pécsen kezdődött meg az oktatás. Bár az akadémia viszonylag rövid ideig, 1802-ig maradt az „öt torony városában”, de mint egy régi álom beteljesülése, hamar a település egyik legfőbb oszlopává vált. Alig öt évvel megnyitása után, 1790-ben – amikor Pécs a szabad királyi városi rang becikkelyezését kérte az országgyűléstől – a város követői a kérvényükben magát az akadémiát is érvként használták fel: „Pécsnek van kir. akadémiaja, melyet postliminium jogánál fogva kárpótlásul kapott az 1364. évben Magyarország nagy királyától, Lajostól itt alapított, 1367-ben Orbán pápától megerősített egyetemért, mely olyan virágzó volt, hogy itt tudós férfiak társasága székelt (...). Van itt gazdag könyvtár, vannak tágas iskolák, melyeknek fenntartásához és tanítóiknak fizetéséhez a

¹⁶ VARGA 2022b. 182.

¹⁷ „1. a dunántúli kerület részére Győrben, 2. a tiszántúli kerület részére Nagyváradon, 3. a Dunán inneni kerület részére Nagyszombatban, 4. a Tiszán inneni kerület számára Kassán, 5. Horvátország, Szlavónia és Dalmácia részére Zágrábban.” MÉSZÁROS 1981. 35–36.

¹⁸ SZÖGI 2016. 15.

¹⁹ KOPCSÁNYI 1897. 2–3.

²⁰ MNL BaVL IV.1.a. 91/1784. Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének jegyzőkönyve.

város hozzájárul. Ezen iskolák a legalkalmasabb ponton lévén itt elhelyezve, csaknem az egész alsó Magyarország, Szlavónia és a határőrvidék ifjúságának kiképzésére szolgálnak (...).²¹

A századforduló rövid idejű pécsi felsőoktatása után több mint két évtized telt el, mire ismét lehetőség teremtdött az „öt torony városában” felsőfokú tanulmányokat folytatni: Szepesy Ignác pécsi püspök előbb a „*teológiai tanulmányok megalapozására szolgáló házi tanfolyamnak*”²² tekinthető bölcséleti oktatást indította el (1828/29-es tanév), majd hathatós tevékenységének köszönhetően 1831-től ismét „teljes értékű” bölcséleti, 1833-tól pedig jogi fakultás indulhatott meg.²³

A (későbbi) baranyai tisztviselők mint évfolyamtársak

Kutatásunkban sorra vettük a baranyai hivatalviselők iskolázottsági hátterét, és olyan kapcsolódási pontokat kerestünk, melyek során több hivatalnok azonosítható egy-egy évfolyamban. A vizsgálat keretében két alapvető korszak különíthető el: a Joglíceum előtti időszak, illetve a Joglíceum működésének ideje.²⁴

A Pécsi Püspöki Joglíceum megnyitása előtt mindössze három (gyakorlatban két) olyan intézményt tudunk azonosítani, melyekben a baranyai tisztikar ágensei osztálytársakként találkoztak: a Pozsonyi Királyi Jogakadémiát, illetve a Győrből Pécsre áthelyezett jogakadémiát.²⁵ A későbbi baranyai tisztviselők közül összesen 25 fő került kapcsolatba mint osztálytárs valamely más hivatalnokkal ezen intézményekben. Általánosságban elmondható, hogy rendszerint évfolyamonként két (két esetben három) későbbi baranyai tisztviselő járt ugyanarra az évfolyamra.

A 18. század utolsó évtizedének baranyai tisztségviselői esetén mindössze egyetlen példát találunk arra, hogy két későbbi hivatalnok azonos időben, azonos intézményben tanult volna: a Pozsonyi Királyi Jogakadémia 1781-ben indított tanévének hallgatói között találjuk Major Ignácot és Sey Jánost, előbbi azonban az első jogi, utóbbi pedig éppen az első bölcséleti osztályba iratkozott be.²⁶

Bizonyos esetekben a korábbi osztálytársak végül ugyanazon vármegyei tisztikar tagjaivá váltak. Ez azonban csak 1800 után történt meg, ugyanis jól látható, hogy Kajdacsy (II.) Antal későbbi másodalispán, országgyűlési követ és helytartótanácsi tanácsos például 1794-ben iratkozott be a Pécsi Királyi Jogakadémia első bölcséleti osztályába, 1795-ben már a második bölcséleti, 1796-ban az első jogi, 1797-ben a második jogi osztály hallgatója volt. Osztálytársai között mindössze egy olyan személyt találunk, aki a baranyai tisztikar tagja lett: Kisfaludy Benjamin későbbi levéltárnok és verőcei főszolgabíró 1794-től volt osztálytársa későbbi hivatalnoktársának.²⁷

21 CSERKUTI 1909. 68.

22 RAJCSI 2009. 38.

23 PÁLMÁNY 2007. 91.

24 Érzékelhető ez későbbi összesítésünkéből is: míg a Joglíceum előtti időszakban 47 év alatt 25 kapcsolatot sikerült feltárni, addig a Joglíceum megnyitását követő 18 év alatt 43 esetet azonosítottunk.

25 A későbbi összehasonlító táblázatunk adataihoz, valamint az évfolyamtársi kapcsolatok megállapításához a felsőoktatási intézmények hallgatóinak anyakönyvi kivonatai kerültek felhasználásra. Ezeket közli a Pécsre áthelyezett Győri Királyi Jogakadémia esetén: SZÖGI 2016, míg a Pozsonyi Királyi Jogakadémia hallgatóihoz lásd: M. NOVÁK 2007.

26 M. NOVÁK 2007. 68.

27 SZÖGI 2016. 93.

A Pécsi Királyi Jogakadémia 1795-ben indított osztályában ugyancsak két későbbi hivatalnokot azonosíthatunk: Madarász László, aki 1802-től kezdve szolgált a baranyai tisztkarban; 1795-ben iratkozott be a Pécsi Királyi Jogakadémia első bölcséleti osztályába, majd 1796-ban a második, 1797-ben az első jogi osztály hallgatója volt.²⁸ Mindhárom évfolyamban osztálytársa volt Cséby Ignác,²⁹ aki 1803-ban aljegyzői kinevezést nyert.

Az együttiskolázottság szempontjából legnagyobb létszámú 18. századi évfolyamnak az 1796-ban indított tanév számít: egyszerre három későbbi hivatalnok kezdte meg bölcséleti tanulmányait (Váangel János, aki 1803-tól vármegyei esküdt, Knapp Ferdinánd 1810-től esküdt és Klinovszky Ferenc 1811-től esküdt), majd 1797-től 1799-ig az előbbi két ágens a jogi tanulmányaik során is osztálytársak voltak.³⁰

Ezen adatok alapján megállapítható, hogy a 18. század végén a baranyai tisztkar utánpótlása még szórványos, de jól körülhatárolható intézményi keretek között zajlott. Az eredményekből kirajzolódik egy lassú, de határozott tendencia: míg az 1780-as években az együttiskolázottság még inkább a véletlen műve volt (mint Major és Sey esetében), addig a századfordulóra tapasztalható aránynövekedés már egy új modellt vetít előre.

Előzetes várakozásainknak megfelelően igazolást nyert, hogy a Pécsi Püspöki Joglíceum megalapítása új korszakot nyitott. Az intézmény nemcsak a város szellemi életét pezsdítette fel, de a vármegye nemessége számára is kiemelkedő szocializációs közeget, az együttiskolázottsági adatok szempontjából meghatározó társadalmi teret nyújtott: összesen 40 olyan személyt sikerült azonosítani, aki ezen intézmény falai között valamilyen osztálytársi kapcsolatba került más későbbi tisztviselővel. Ezen adat az 1832 után hivatalt nyert személyek arányaihoz viszonyítva 41%-ot jelent, azaz a reformkori Baranya tisztviselői között majdnem minden második esetben kimutatható évfolyamtársi kapcsolat.

Az intézmény megnyitását követően már az első (1831. évi) évfolyamban is magas „koncentrációs” arány figyelhető meg, hiszen már ekkor öt későbbi tisztviselő (Kisfaludy Antal, Mihálovits Athanáz, Plainer Antal, Daróczy Ignác és Országh Lajos) kezdte meg egyszerre tanulmányait. Ugyancsak kiemelkedik az 1841. évi évfolyam is, ahol szintén öt későbbi hivatalnok (Danitz Antal, Raisz (II.) Dániel, Répás Gyula, Scitovszky Péter és Vészits Antal) azonosítható. Ezen évfolyamokon kívül a további években is átlagosan 3,3 főre tehető a képzésüket egyszerre megkezdő, későbbi tisztviselők száma.

A változást jelzi, hogy míg 1831 előtt összesen csak tíz olyan évfolyam akadt, ahol kettő vagy három későbbi hivatalnok tanult egyszerre, addig 1831-et követően ezek az együttállások egyértelműen gyakoribbá váltak: négy évfolyamban két, három évfolyamban három, négy évfolyamban négy, míg három évfolyamban öt későbbi tisztviselő volt azonosítható. Mindezek alapján kijelenthető, hogy a Pécsi Püspöki Joglíceum megnyitása után azonnal a baranyai vármegyei közigazgatási elit elsődleges képzőhelyévé vált – ám nem csupán a hivatalviseléshez szükséges tudás megszerzésének tereként, hanem egyfajta „hálózatosodási csomópontként” is funkcionált.

²⁸ SZÖGI 2016. 96.

²⁹ SZÖGI 2016. 94.

³⁰ SZÖGI 2016. 98., 100.

A későbbi baranyai tisztviselők felsőoktatásban kialakult osztálytársi kapcsolatai								
Név	Felsőoktatási intézmény	Év	Osztály	Név	Felsőoktatási intézmény	Év	Osztály	
Majer Ignác	Pozsonyi Királyi Jogakadémia	1781	1. bölcséleti	Kisfaludy Antal	Pécsi Püspöki Jogliceum	1831	1. bölcséleti	
Sey János	Pozsonyi Királyi Jogakadémia	1781		Mihalovits Athanáz	Pécsi Püspöki Jogliceum	1831		
Kajdacsy (II.) Antal	Pécsi Királyi Jogakadémia	1794		Plainer Antal	Pécsi Püspöki Jogliceum	1831		
Kisfaludy Benjamin	Pécsi Királyi Jogakadémia	1794		Daróczy Ignác	Pécsi Püspöki Jogliceum	1831		
Madarász László	Pécsi Királyi Jogakadémia	1795		Országh Lajos	Pécsi Püspöki Jogliceum	1831		
Cséby Ignác	Pécsi Királyi Jogakadémia	1795		Kovács Zsigmond	Pécsi Püspöki Jogliceum	1832		
Klinovszky Ferenc	Pécsi Királyi Jogakadémia	1796		Kováts Károly	Pécsi Püspöki Jogliceum	1832		
Knapp Ferdinánd	Pécsi Királyi Jogakadémia	1796		Jeszenszky József	Pécsi Püspöki Jogliceum	1833		
Vangel János	Pécsi Királyi Jogakadémia	1796		Kisfaludy (I.) Károly	Pécsi Püspöki Jogliceum	1833		
Országh Imre	Pécsi Királyi Jogakadémia	1798		Zöld Sándor	Pécsi Püspöki Jogliceum	1833		
Sauska Keresztély	Pécsi Királyi Jogakadémia	1798		Darázs Gábor	Pécsi Püspöki Jogliceum	1834		
Hainer Ignác	Pécsi Királyi Jogakadémia	1799		Knapp (Kálnay) Imre	Pécsi Püspöki Jogliceum	1834		
Raisz (I.) Dániel	Pécsi Királyi Jogakadémia	1799		Perczel Géza	Pécsi Püspöki Jogliceum	1834		
Jeszenszky Imre	Pécsi Királyi Jogakadémia	1799		Réder Károly	Pécsi Püspöki Jogliceum	1834		
Domján János	Pécsi Királyi Jogakadémia	1800		Kákonyi István báró	Pécsi Püspöki Jogliceum	1836		
Putnik József	Pécsi Királyi Jogakadémia	1800		Kákonyi József báró	Pécsi Püspöki Jogliceum	1836		
Somssich Pongrácz	Pécsi Királyi Jogakadémia	1801		Kisfaludy Pál	Pécsi Püspöki Jogliceum	1836		
Mihalovich Lajos	Pécsi Királyi Jogakadémia	1801		Pribek Károly	Pécsi Püspöki Jogliceum	1836		
Jeszenszky János	Győri Királyi Jogakadémia	1810	1. jogi	Szemelits Ferenc	Pécsi Püspöki Jogliceum	1837		
Répás Pál	Győri Királyi Jogakadémia	1810		Kováts Károly	Pécsi Püspöki Jogliceum	1837		
Hegedűs Pál	Győri Királyi Jogakadémia	1810		Antal János	Pécsi Püspöki Jogliceum	1838		
Gaál Ferdinánd	Győri Királyi Jogakadémia	1827		Balogh Károly	Pécsi Püspöki Jogliceum	1838		
Grabarits Ernő	Győri Királyi Jogakadémia	1827	2. jogi	Laczkovics Antal	Pécsi Püspöki Jogliceum	1838		
Bencze Ignác	Pozsonyi Királyi Jogakadémia	1827		Czirer József	Pécsi Püspöki Jogliceum	1839		
Spies Imre	Pozsonyi Királyi Jogakadémia	1827		Sey László	Pécsi Püspöki Jogliceum	1839		
				Verle István	Pécsi Püspöki Jogliceum	1839		
				Kisfaludy (II.) Károly	Pécsi Püspöki Jogliceum	1839		
				Nagy Márton	Pécsi Püspöki Jogliceum	1840		
				Raisz Sándor	Pécsi Püspöki Jogliceum	1840		
				Danitz Antal	Pécsi Püspöki Jogliceum	1841		
				Raisz (II.) Dániel	Pécsi Püspöki Jogliceum	1841		
				Répás Gyula	Pécsi Püspöki Jogliceum	1841		
				Scitovszky Péter	Pécsi Püspöki Jogliceum	1841		
				Vészits Antal	Pécsi Püspöki Jogliceum	1841		
				Döry Zsigmond	Pécsi Püspöki Jogliceum	1842		
				Koszits Szilárd	Pécsi Püspöki Jogliceum	1842		
				Lechner Ignác	Pécsi Püspöki Jogliceum	1842		
				Németh János	Pécsi Püspöki Jogliceum	1842		
				Kisfaludy (II.) István	Pécsi Püspöki Jogliceum	1843		
				Országh József	Pécsi Püspöki Jogliceum	1843		
				Rozman (Lovasy) Gyula	Pécsi Püspöki Jogliceum	1843		
				Koszits Szilárd	Pécsi Püspöki Jogliceum	1847	1. jogi	
				Lechner Ignác	Pécsi Püspöki Jogliceum	1847		

1. táblázat – A későbbi baranyai tisztviselők felsőoktatásban kialakult osztálytársi kapcsolatai³¹

Az együttiskolázottság hatása a későbbi előmenetekre

A megnövekedett létszámú csoportok mellett az együttiskolázott ágensek által később elnyert hivatalok „súlya” is jelentős eltérést okoz: az első alispánokkal kapcsolatban pél-

³¹ Szögi 2016; M. Novák 2007.

dául elmondható, hogy míg az 1832 előtti alispánok (Kajdacsy (I.) Antal és Mihalovich József) „elkülönülve” folytatták tanulmányaikat,³² addig a következő nemzedékeknel az együttiskolázottság már a magasabb vármegyei tisztségviselőket is összekötötte a későbbi hivatali apparátussal: Sauska Keresztély például 1798-ban Országh Imrével járt együtt a pécsi akadémiára,³³ Gaál Ferdinánd pedig Grabarits Ernővel került egy évfolyamba a Győri Királyi Jogakadémia falai között.

Vizsgálatunkban tanulságos Somssich Pongrácz és Mihalovich Lajos esete. Somssich mint a későbbi baranyai főispán kezében olyan hatalom összpontosult, mellyel közvetlen befolyását érvényesíthette.³⁴ Egyetlen kimutatott osztálytársa Mihalovich Lajos, éppen a Somssich-éra előtti első alispán, Mihalovich József fia volt – Mihalovich Lajos esetében tehát (elvieken) minden adott volt ahhoz, hogy karrierje töretlenül felfelé ívelhessen. Az elméleti háttér mellett azonban eltérő gyakorlati útvonalat azonosíthatunk: Mihalovich Lajos karrierje még apja „felemelkedése” előtt megindult: 1810. április 8-án a főispán szentlőrinci alszolgabírónak nevezte ki,³⁵ ezen hivatalát azonban még ugyanebben az évben elvesztette, mikor a szeptemberi tisztújításon kizárólag főbírói pozíciókra kandidált.³⁶ Az 1813. évi restauráción (apja első alispánná választása után) ismételt alulmaradt a választásokon, igaz, újra kizárólag főszolgabírói posztokra jelöltette magát.³⁷ „Utolsó tisztikari megjelenése” 1832. május 7-én következett be: apja lemondását követően másod-alispánnak kandidált, de a választáson más jelölt került ki győztesen.³⁸ Mihalovich Lajos karrierjében nem tudjuk tetten érni a rendelkezésére álló tőkecsoportok felhasználásának módjait – mely minden bizonnyal közrejátszott abban, hogy végezetül egy rendkívüli pályáról beszélhetünk. Bár még apja alispánná választása előtt hivatalt nyert, előrelépni nem tudott belőle. Apja életpályájának felívelésekor saját karrierje megtorpant, származásából fakadó kapcsolati tőkéit nem tudta kamatoztatni. Ugyanezen problémakör jelentkezett apja távozását követően is: 1832-ben még egy utolsó alkalommal megpróbált hivatalt nyerni, ennek sikertelensége után azonban távolmaradt a tisztikartól, még akkor is, mikor volt évfolyamtársa, Somssich Pongrácz 1835-től Baranya vármegye főispánja lett. Az érvényesülés elmaradása több okra is visszavezethető. Elsőként az időintervallum említendő: a karrier már az előtt „véget ért”, hogy az együttiskolázottságból fakadó tőkecsoportokat fel tudta volna használni, és a „hatalomváltás” után sem következett visszatérés – Somssich jelenléte és befolyása tehát nem jelentett garanciát a volt évfolyamtárs előmeneteléhez.³⁹

32 Kajdacsy (I.) Antal 1759-ben iratkozott be a Budai Jezsuita Akadémia első bölcséleti osztályába, Mihalovich József pedig 1779-től lett a Pesti Piarista Bölcsészeti Líceum hallgatója. VARGA 2022a. 170., 285.

33 SZÖGI 2016. 104., 106.

34 További baranyai főispánok esetén nem tudtunk azonosítani évfolyamtársi kapcsolatot: Végh Péter Nagyszombatban, fia, Végh István Budán, Batthyány Kázmér gróf Bécsben folytatott felsőoktatási tanulmányokat. NAGY 2007. 156.; LIPTHAY 2009. 22., 29.; SZÖGI 2013. 112.; SZIJÁRTÓ 2021. 426.; Majláth (III.) György Pozsonyban tanult, ahol bár találkozhatott későbbi baranyai hivatalnokkal, évfolyamtársak azonban nem lettek. M. NOVÁK 2007. 384.

35 MNL BaVL IV.1.a. 603/1810. Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének jegyzőkönyve.

36 MNL BaVL IV.1.a. 2146.1/2/1810. Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének jegyzőkönyve.

37 MNL BaVL IV.1.a. 1017/1813. Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének jegyzőkönyve.

38 MNL BaVL IV.1.a. 1002/1832. Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének jegyzőkönyve.

39 Hangsúlyozandó, hogy az együttiskolázottságok kapcsán kizárólag az évfolyamtársi kapcsolat jelenlétét tudtuk azonosítani. Az, hogy a két ágens milyen egyéni viszonyban állt egymással, forrásainkból nem feltárható.

Mindezek mellett meg kell említenünk azt a lehetőséget is, hogy az előrelépés elmaradásának okai között Mihalovich természete, valamint más, befolyásos hivatalnokokkal való konfliktusai is szerepet játszhattak.⁴⁰

Sauska Keresztély (noha már az 1800-as évek elejétől a tisztikar közelébe került) karrierje az 1836. évi másodalispánna választásától⁴¹ tekinthető jelentősnek. Előmenetele gyors ütemben zajlott, az 1839. május 21-i tisztújításon első alispánna választották,⁴² és e hivatalában maradt egészen 1842. szeptember 14-i lemondásáig.⁴³ Korábbi évfolyamtársa, Országh Imre ugyancsak az 1810-es években lépett a tisztikarba (1810-ben pécsi alszolgabíróvá nevezték ki⁴⁴), és bár az évtizedek alatt több alkalommal próbálkozott feljebb jutni, de sem főszolgabírói, sem főadószedői hivatalokat nem tudott elnyerni.⁴⁵ Jóllehet a kapcsolat direkt hatásait forrásainkból nem tudjuk érzékelni, a két karrierút vége ugyanazon eseményhez kötődik: Sauska 1842. évi távozásakor Országh Imre összesen hat választáson maradt alul, melynek következtében nem hogy előrelépni nem tudott, de eddig viselt pécsi alszolgabírói hivatalát is elveszítette.⁴⁶ Hangsúlyozandó, hogy Országh választási kudarcai és a befolyásos néhai osztálytárs távozása között nem mutatható ki közvetlen összefüggés. Mindazonáltal valószínűsíthetjük, hogy Sauska távozásával Országh egy fontos támaszától (ha úgy tetszik kapcsolati tőkéitől) esett el, ami ha nem is okozta közvetlenül a vereségét, mindenképpen gyengítette pozícióit.⁴⁷

Az együttiskolázottsági vizsgálataink egyik legkülönlegesebb kapcsolata Gaál Ferdinánd és Grabarits Ernő között jött létre. Bár a két ifjú megismerkedésének pontos körülményei nem ismertek,⁴⁸ mindketten kora felnőttkorukban jártak (Gaál 17, Grabarits 18 éves), mikor beiratkoztak a Győri Királyi Jogakadémiára.⁴⁹ Az ismertség később magánéletükben is jelentőssé vált: Grabarits az osztálytársi kapcsolat kialakulása után tíz évvel (1837-ben) vezette oltár elé korábbi osztálytársa húgát, Gaál Franciskát – esküvői tanújuk pedig Gaál Ferdinánd lett.⁵⁰ E viszony azon szempontból is említést érdemel, mert két olyan ágens között jött létre, akik esetében eltérő politikai nézetrendszert feltételezhetünk: míg Gaál Ferdinánd a vármegyei konzervatívok oszlopos tagjának tekinthető, addig

40 Mihalovich Lajos természete kapcsán Borsy Judit valószínűsítette, hogy heves, s gyakran konfliktusra hajlamos személyiséggel rendelkezett. Többek között komoly nézeteltérése volt saját sógorával, Siskovics Józseffel, Baranya 1832–1839 között megválasztott első alispánjával is. Lásd: Borsy 2014. 123–124.

41 MNL BaVL IV.1.a. 1806/1836. Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének jegyzőkönyve.

42 MNL BaVL IV.1.a. 1751/1839. Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének jegyzőkönyve.

43 MNL BaVL IV.1.a. 3780/1842. Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének jegyzőkönyve.

44 MNL BaVL IV.1.a. 2146.1/2/1810. Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének jegyzőkönyve.

45 1813-ban pécsi főbírónak, 1832-ben főadószedőnek, pécsi, szentlőrinci és hegyháti főbírónak, 1836-ban pécsi, siklósi és szentlőrinci főbírónak, 1839-ben ismét főadószedőnek, pécsi, mohácsi, siklósi és baranyavári főszolgabírónak kandidált. 1841-ben kérelmezte, hogy egy megüresedett főszolgabírói hivatalt elnyerhessen, de erre nem került sor. MNL BaVL IV.1.a. 1017/1813., 1002/1832., 1806/1836., 1751/1839. és 1042/1841. Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének jegyzőkönyve.

46 Országh ekkor ismét főadószedőnek, négy fő-, illetve egy alszolgabírói hivatalra kandidált.

47 Országh kétséget kizáróan saját jogán, s egyéb kapcsolatai révén is kapcsolódott a tisztikarhoz, s még az 1842. szeptember 14-i tisztújításról végül tiszteletbeli főszolgabíróként távozott. MNL BaVL IV.1.a. 3780/1842. Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének jegyzőkönyve.

48 Lévén mindkét család pécsi illetőségű volt, nem zárhatjuk ki bizonyossággal, hogy már a jogakadémia előtt találkoztak volna, erre vonatkozó forrást azonban mindeddig nem sikerült fellelünk.

49 Juhász 2017. 387.

50 MNL OL W 202. A4814-0681. MNL OL mikrofilmtárának A sorozatáról készült digitális másolatok.

Grabarits Ernő kétséget kizáróan a liberális irányzat képviselői közé sorolható.⁵¹ A két hivatalnok egyéni viszonyára (az említettek felül) kevés forrás áll rendelkezésre. Nem ismert, hogy bármilyen módon segítették-e egymás előmenetelét, az viszont kijelenthető, hogy mindketten az 1845. július 7-i tisztújításon értek karrierjük csúcsára: míg Gaál alispáni hivatala, addig Grabarits siklósi főszolgabíróvá választott. Három évvel később, Gaál hirtelen halálakor Grabarits is eltávolodott a tiszttikartól, eddig viselt hivatalát nem kívánta megerősíteni. E lépése azonban nem a „néhai rokon” halálával, hanem a tisztújítás konzervatív győzelmével indokolható.

Végezetül az együttiskolázottság kérdéskörében szólnunk kell a kutatás korlátairól is: nevezetesen arról, hogy a közös szocializációnak és a kapcsolatépítésnek nem a közös évfolyamba való tartozás az egyetlen lehetséges módja. A szakirodalomban már azonosított csoportosulást jelent a baranyai '48-as, Batthyány Kázmérhoz köthető tömörülés, melynek tagjait Glósz József ismertette: „*Huszár Pongrácon, Zöld Sándoron, Festi Rajmundon kívül Csimá Pál, Laczkovics Antal, Rehaczek Eduárd, Perczel Vince s maga Hainer Ignác is*” jelen voltak, és akik kapcsán egyértelműen a pécsi jogi akadémiát jelölte meg mint a csoport létrejöttéhez feltétlenül szükséges fizikai teret.⁵² Az említett személyek között azonban csak esetlegesen tudunk évfolyamtársi kapcsolatot feltérképezni: Csimá és Hainer 1832-ben, Festi és Zöld 1833-ban, Huszár és Rehaczek 1834-ben, míg Perczel Vince 1837-ben, Laczkovics Antal pedig 1838-ban kezdte meg tanulmányait.⁵³ Mindezek a különbségek azonban semmiféle akadályt nem jelentettek abban, hogy a csoportosulás egységként lépjen fel, valamint hogy azonos politikai nézetek mellett a tiszttikarba való bejutás kapcsán egymás segítségére legyenek.

Hasonló problematika jelentkezik azon ágensek kapcsán is, kik ugyan azonos évben kezdték el képzéseiket, de valószínűleg nem alakítottak ki olyan szoros viszonyt, mely a későbbiekben az előmenetelhez hasznosítható lett volna: Jeszenszky József, Kisfaludy (I.) Károly és Zöld Sándor mellett például Barthos Eduárd is 1833-ban iratkozott be a Püspöki Joglíceumba, utóbbi azonban magántanulóként folytatta tanulmányait, így a közös szocializáció megszerzésére (az intézmény falain belül) kevés lehetőség adódott.⁵⁴

Összegzés

Tanulmányunkban az 1784–1848 közötti baranyai tiszttikar tagjainak iskolázottsági adatait vizsgáltuk, ami egy 212 főből álló mintavételt jelent. Míg a Pécsi Püspöki Joglíceum működését megelőző 47 évben mindössze 25 ilyen kapcsolatot sikerült feltárni, addig az intézmény megnyitását követő szűk két évtizedben (1831 és 1848 között) már 43 esetet

⁵¹ Grabarits 1867-ben a választási programjában így fogalmazta meg saját nézeteit: „*népek jogait védő voltam ifjúságom zsenéjétől és az lesznek strom behányásáig. Tanácsot a józan ész és tapasztalásból szoktam kérni. Tekintélyt nem ismerek.*” Grabarits nézeteivel kapcsolatban azonban az is ismert, hogy a politikai szemléletek közötti ellentétek nem jelentettek végleges elszigetelődést: *Miért vagyok én Balpárti?* című írásában például ismét a liberális elvek mellett tett tanúbizonyságot: „*azonban végbúcsut nem vettem a jobbpart többségétől, hiszen (sic!) ezek is testvéreink; reményem, miszerint a kikötőben sokkal, ismét baráti kezét szoríthatunk.*” GRABARITS Ernő: T. Tárogató Úr! *Pécsi Lapok*, 1867. október 3. 215.; GRABARITS 1869. 12.

⁵² GLÓSZ 2014. 50.

⁵³ SZÖGI 2016. 136., 142., 148., 150., 153., 174., 180.

⁵⁴ SZÖGI 2016. 141.

azonosítottunk. A vizsgált 212 fős sokaság esetén tehát összesen 68 kapcsolatot mutatunk ki.

Összességében megállapítható, hogy a közös iskolai évek alatt kötött ismeretségek alapvetően kevésbé érzékelhetők a későbbi kapcsolati hálózatok között, az együttiskolázottság révén kialakult kapcsolati tőke közvetlen hasznosítására kevés konkrét példát találunk. Ennek elsődleges oka, hogy a felsorolt ágensek jelentős része végül nem került olyan pozíciókba, melyekből egyértelműen elősegíthették volna társaik előrelépését – azon ritkább esetekben, hol erre lett volna lehetőség, vagy személyes döntéseik okán álltak el ennek használatától (Somssich Pongrácz – Mihalovich Lajos), vagy nem azonosítottunk közvetlen utalást a kapcsolat későbbi használatára (Sauska Keresztély – Ország Imre), megint más esetekben egyéb, családi kapcsolatok is közrejátszottak a relációk alakulásában (Gaál Ferdinánd – Grabarits Ernő).

Mindezek mellett az együttiskolázottságokból és a közös szocializációból származó kapcsolatok vizsgálata feltétlenül indokoltnak tekinthető, melyek Baranyában bár nem egyedileg és kizárólagosan alkalmazott tőketípusokként érvényesültek, de más kapcsolati pontokkal párosítva bizonyosan közrejátszottak az ágensek előmeneteleinek elősegítésében. A pécsi felsőoktatási intézmények tehát nem csupán az ismeretanyag átadását szolgáló oktatási színterek voltak, hanem olyan dinamikus társadalmi térként is funkcionáltak, amely a professzionális előmenetel során is hasznosítható kapcsolati tőke kialakulását és felhalmozását tette lehetővé. Ez pedig nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az együttiskolázottság a hivatali hierarchiába való beágyazódás egyik legfőbb katalizátorává váljon.

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

MNL BaVL	Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Vármegyei Levéltára
IV.1.a.	Baranya Vármegye Nemesi Közgyűlésének iratai (1695–1869), Közgyűlési jegyzőkönyvek (1698–1847)
MNL OL	Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára
W 202	MNL OL mikrofilmtárának A sorozatáról készült digitális másolatok

SAJTÓFORRÁSOK

Pécsi Lapok, 1867

IRODALOM

BORSY 2014	BORSY Judit: Az orahoviczai és göröcsönyi Mihalovich család Baranya vármegyében (1782–1860). In: <i>Rangos famíliák, jeles személyek a 18–20. századi Dél-Dunántúlon</i> . Szerk. KULT László – ÓDOR Imre. Pécs, 2014. 103–136. (Baranyai Történelmi Közlemények 6.)
CSEKUTI 1909	CSEKUTI Adolf: Pécs sz. kir. város és a rendi országgyűlés. <i>Pécs-Baranyamegyei Múzeum Egyesület Értesítője</i> 2. (1909):2. 67–75.

- DOMINKOVITS 1991 DOMINKOVITS Péter: Hivatalviselő nemesek, hivatali pályák Győr vármegye tisztikarában, 1816–1848. *Levéltári Szemle* 41. (1991):1. 3–18.
- DOMINKOVITS 1993 DOMINKOVITS Péter: Vas megyei diákok a Győri Királyi Jogakadémián a XIX. század első felében. In: *Előadások Vas megye történetéről II.* Szerk. TILCSIK György. Szombathely, 1993. 229–238.
- FALLENBÜCHL 1971 FALLENBÜCHL Zoltán: Somogy megyei diákok a XVIII. század derekán. In: *Somogy Megye Múltjából. Levéltári Évkönyv 2.* Szerk. KANYAR József. Kaposvár, 1971. 84–90.
- GLÓSZ 2014 GLÓSZ József: *A rendiség alkonya. Válogatott tanulmányok.* Szekszárd, 2014.
- GRABARITS 1869 GRABARITS Ernő: *Miért vagyok én Balpárti?* Pécs, 1869.
- HÉJJA 2018 HÉJJA Julianna Erika: A közigazgatási tisztviselőkkel szemben támasztott képzési és képesítési előírások 19. századi történetéből. In: *Universitas – Historia. Tanulmányok a 70 éves Szőgi László tiszteletére.* Szerk. DRASKÓCZY István – VARGA Júlia – ZSIDI Vilmos. Budapest, 2018. 217–226. (Magyar Levéltárosok Egyesülete kiadványai 15.)
- HUDI 1993 HUDI József: Curialista nemesek Veszprém vármegye tisztikarában a 18. században. *Comitatus* 3. (1993):7–8. 138–143.
- JUHÁSZ 2017 JUHÁSZ Réka Ibolya: *A győri felsőoktatási intézményeinek hallgatói 1719–1852.* Budapest, 2017. (Felsőoktatástörténeti kiadványok 13.)
- KHAVANOVA 2005 KHAVANOVA Olga: Az apai érdemeket a fiúkban jutalmazni... Az iskoláztatás privilégiuma Mária Terézia uralkodása idején. *Századok* 139. (2005):5. 1105–1129.
- KISS 2009 KISS Zsuzsanna: Zalai diákok a Győri Királyi Jogakadémián 1800–1848. In: *Zalai történeti tanulmányok.* Szerk. PAKSY Zoltán. Zalaegerszeg, 2009. 86–120. (Zalai gyűjtemény 67.)
- KOPCSÁNYI 1897 KOPCSÁNYI Károly: *A Pécsi Jogakadémia multja s jelene.* Pécs, 1897.
- LIPTHAY 2009 LIPTHAY Endre: *A verebi Végh család története.* Vereb, 2009.
- M. NOVÁK 2007 M. NOVÁK Veronika: *A Pozsonyi Jogakadémia Hallgatósága 1777–1849.* Budapest, 2007.
- MÉSZÁROS 1981 *Ratio Educationis: Az 1777-i és 1806-i kiadás magyar nyelvű fordítása.* Szerk. és ford. MÉSZÁROS István. Budapest, 1981.
- MOLNÁR 2000 *Zala megye archontológiája 1138–2000.* Szerk. MOLNÁR András. Zalaegerszeg, 2000. (Zalai Gyűjtemény 50.)

- NAGY 2007 NAGY Imre Gábor: Baranya vármegye főispánjai (1688–1950). In: *Baranyai történelmi közlemények 2. A Baranya Megyei Levéltár Évkönyve, 2006–2007*. Szerk. NAGY Imre Gábor. Pécs, 2007. 81–160.
- PÁLMÁNY 2007 PÁLMÁNY Béla: A jogakadémiák szerepe a reformkori politikai elit képzésében. *Acta Papensia 2007 – A Pápai Református Gyűjtemények Közleményei* 7. (2007):1–2. 83–99.
- PINTÉR 2025 PINTÉR Tamás: Adalékok az 1790–1800 közötti baranyai hivatalviselők iskolázottsági hátterének vizsgálatához. In: *Krízisek és nehézségek a régiségben – Tudástranszfer a régiségben. Mesterek, tanítványok, iskolák*. Szerk. HAJDU Ildikó – HORVÁTH Margaréta – RÉDEY-KERESZTÉNY Júlia – KOVÁCS Annamária – VITKAI Nóra – ZSUPOS Norbert. Pécs, 2025. 181–196.
- POLGÁR 2001 POLGÁR Tamás: Somogyi diákok a Győri Királyi Jogakadémián 1800–1848 között. In: *Somogy Megye Múltjából. Levéltári Évkönyv* 32. Szerk. RÉCSEI Balázs. Kaposvár, 2001. 121–137.
- POLGÁR 2007 POLGÁR Tamás: Somogyi diákok a Pécsi Püspöki Joglíceumon 1831–1848 (1850) között. In: *Somogy Megye Múltjából. Levéltári Évkönyv* 38. Szerk. BÖSZE Sándor. Kaposvár, 2007. 81–100.
- RAJCZI 2009 RAJCZI Péter Pál: A Pécsi Püspöki Jogakadémia története. In: *A Pécsi Püspöki Joglíceum emlékezete 1833–1923*. Szerk. KAJTÁR István – POHÁNKA Éva. Pécs, 2009. 37–48.
- SZIJÁRTÓ 2021 SZIJÁRTÓ M. István: *A diéta II. A 18. századi politikai elit társadalom- és kultúrtörténeti megközelítésben*. Budapest, 2021.
- SZÖGI 2013 SZÖGI László: *Magyarországi diákok bécsi egyetemeken és akadémiákon 1789–1848*. Budapest, 2013.
- SZÖGI 2016 SZÖGI László: *A pécsi felsőoktatás intézményeinek hallgatói (1714) 1782–1852*. Pécs, 2016.
- VARGA 2022a VARGA Júlia: *A budai és pesti felsőoktatás intézményeinek hallgatói 1713–1784*. Budapest, 2022.
- VARGA 2022b VARGA Júlia: A Budai Jezsuita Akadémia hallgatósága (1713–1777). *Gerundium: Egyetemtörténeti Közlemények* 13. (2022):3–4. 182–195.

**,These Schools Being Situated in the Most Advantageous Place Here’
– the Influence of the Higher Education Institutions of Pécs as Social
Spaces on the Relationships of Baranya County Officials (1784–1848)**

by Tamás Pintér

(Summary)

According to Kálmán Mikszáth, we may also conclude that ‘student pranks committed together forge stronger bonds than even historical events made together’. Consequently, the examination of higher education institutions as social and sociocultural spaces can be of paramount importance in understanding the networking of the political and administrative elite: within the walls of these schools, not only future vice-comes and other high-ranking officers pursued their studies, but also Pongrácz Somssich, the future supremus comes of Baranya.

The aim of our research is to identify individuals among the students of the Royal Academy of Law who were transferred to Pécs, as well as those of the Episcopal Lyceum of Law in Pécs, who later took on roles within the county’s officialdom, and to track their career paths. In our study, we seek answers to questions such as whether the connections formed during shared schooling can be detected in the later lives of these agents, to what extent these relationships influenced the career opportunities of officeholders, and how much they contributed to social mobility and political embeddedness.

To answer these questions and to recognize individual life paths, the underlying social structures and interconnections, we combined the tools of prosopography and social network analysis. Following this approach, our study highlights how and to what extent the higher education institutions in Pécs, functioning as social spaces, may have contributed to the development of the social and career connections of the regional political elite.